

Tadqiqot **UZ**

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

**30 IYUN
№29**

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 29-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
23-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
29-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-23**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
29-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-23**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)

КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 29-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 июнь 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 11 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Раҳмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

1. Очилова С.О

БУҒДОЙ ТИФ ТОВАР КОДЛАРИНИНГ ТАКОМИЛЛАШГАН
ДИФФЕРЕНЦИАЛЛАШУВИ 7

АГРОПРОЦЕССИНГ РИВОЖЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

БУҒДОЙ ТИФ ТОВАР КОДЛАРИНИНГ ТАКОМИЛЛАШГАН ДИФФЕРЕНЦИАЛЛАШУВИ

Очилова С.О

Тошкент кимё-технология институти
Шаҳрисабз филиали ассистент
ўқитувчиси

Аннотация: Ушбу мақолада тадқиқот объекти бўлган буғдой синфларининг кимёвий таркиби ва нархи инобатга олган ҳолда халқаро иқтисодий муносабатларда товар айрбош-лашда божлар тўловларни ундириш учун код рақамларини берилиш илмий асосланган.

Калит сўзлар: Дон, қаттиқ буғдой, юмшоқ буғдой, клейковина, шоффофлик, натура.

Кириш

Ўзбекистон Республикаси божхона органларига юклатилган асосий вазифалардан бири бўлиб, божхона ишининг таркибий қисми бўлган ташқи иқтисодий фаолиятда товарларни синфлаш ва кодлаш бўйича ТИФ ТН нинг амалга киритилиши ҳисобланади. Товарларнинг нархини аниқлаш ва бож тўловларини тўғри ҳисоблаш ва ундириш товарларнинг тўғри ТИФ ТН га кўра синфланганлигига боғлиқ бўлади. Товар ва транспорт воситаларининг божхона назоратини ташкил этиш ва божхона расмийлаштирувини амалга ошириш жараёнида давлат божхона сиёсатини ишлаб чиқиш ва ташқи савдо божхона статистикасини аниқ юритишда товарларнинг тўғри синфланганлиги муҳим аҳамият касб этади.

Тадқиқот объекти бўлган буғдойга фақат юмшоқ ёки қаттиқлигига қараб код рақамларини берилиши товар айрбошлашда божлар ва тўловларнинг белгиланишида иқтисодий хатоликларни келтириб чиқаради. Буғдой синфларини кимёвий таркиби ва нархи бири иккинчисидан фарқ қилиши сабабли уларнинг сифати ва баҳоси турлича бўлишини инобатга олган ҳолда, халқаро иқтисодий муносабатларда товар кодларини белгилаш бугунги куннинг муҳим муаммоларидан биридир.

Буғдой синфларининг харид нархлари:

Буғдойнинг синфлари	клейковина миқдори камида %	Харид нархи (1 тоннага сўмда)	Харид нархи (1 тоннага долларда. 8520 сўм = 1 \$)
Қаттиқ буғдой			
1 синф	28	1 968 910	231,09
2 синф	25	1 736 505	203,81
3 синф	22	1 579 800	185,42
4 синф	18	1 200 000	140,84
5 синф	18 дан паст	992 610	116,5
Юмшоқ буғдой			
1 синф	32	1 639 240	192,4
2 синф	28	1 393 975	163,61
3 синф	23	1 200 000	140,84
4 синф	18	1 073 570	126,0
5 синф	18 дан паст	992 610	116,5

Буғдой Ўзбекистон Республикаси ТИФ ТН нинг “Продукты растительного происхождения” деб номланган II-бўлимнинг 10-группида (Злаки) жойлашган. 1001 товар позицияси

чегарасида янги подсубпозициялар киритиш буғдойнинг товар кодларини белгилашда УТ талабларига мос равишда тўлиқлик принципини таъминлаш имконини яратади.

Олиб борилган тадқиқотларимиз шуни кўрсатдики, буғдой учун товар кодларини белгилашда унинг таркибидаги клейковина миқдори асос қилиб олинishi муҳим аҳамиятга эга. Биз томонимиздан таклиф қилинаётган қаттиқ ва юмшоқ буғдойлар учун товар кодлари юқоридаги вазифани тўла ҳал этиш имконини бериш билан биргаликда истеъмолчи манфаатларини муҳофаза қилиш ҳамда товар айланмасидаги тегишли ҳужжатлаштиришларда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш имкониятларини яратади.

Буғдой учун кимёвий таркиб асосида таклиф этилаётган товар кодлари

1001	Пшеница и меслин:
	Қаттиқ буғдой
1001 11 000 0	Уруғлик
1001 11 000 1	--қаттиқ буғдой 1-синф (клейковина миқдори 28% дан юқори бўлган)
1001 11 000 2	--қаттиқ буғдой 2-синф (клейковина миқдори 27-25% гача бўлган)
1001 11 000 3	--қаттиқ буғдой 3-синф (клейковина миқдори 24-22% гача бўлган)
1001 11 000 4	--қаттиқ буғдой 4-синф (клейковина миқдори 21-18% гача бўлган)
1001 11 000 5	--қаттиқ буғдой 5-синф (клейковина миқдори 18% дан паст бўлган)
1001 91 200 0	Юмшоқ буғдой
1001 91 200 1	--юмшоқ буғдой 1-синф (клейковина миқдори 32% дан юқори бўлган)
1001 91 200 2	--юмшоқ буғдой 2-синф (клейковина миқдори 31-28% гача бўлган)
1001 91 200 3	--юмшоқ буғдой 2-синф (клейковина миқдори 27-23% гача бўлган)
1001 91 200 4	--юмшоқ буғдой 2-синф (клейковина миқдори 22-18% гача бўлган)
1001 91 200 5	--юмшоқ буғдой 5-синф (клейковина миқдори 18% дан паст бўлган)

1001 11 000 0, 1001 19 000 0, 1001 91, 1001 91 100 0, 1001 91 200 0, 1001 91 900 0, 1001 99 000 0 товар кодлари амалиётда қўлланаётган ТИФ ТН да берилган бўлиб, буғдойни кимёвий таркиби асосида тўлиқ таснифлаш имконини бермайди, биз томонимиздан ушбу товар кодларини дифференциаллаштирилган ҳолда берилаётган янги қаттиқ буғдойлар учун: 1001 11 000 1, 1001 11 000 2, 1001 11 000 3, 1001 11 000 4, 1001 11 000 5 ва юмшоқ буғдойлар учун: 1001 91 200 1, 1001 91 200 2, 1001 91 200 3, 1001 91 200 4, 1001 200 5 товар кодлари бериш товар айланмасидаги тегишли ҳужжатларнинг тўғри расмийлаштирилишини таъминлайди.

Буғдойнинг истеъмол ҳажми юк-товар айланмаси тобора ортиб бораётганлигини ҳамда товар кодларини аниқлаштириш зарурати буғдойни товар кодларини тадқиқ этиб, божхона декларацияларида аниқ кодлар акс этишини, божхона божлари миқдорини тўғри белгилаш ва пировард натижада Республика иқтисодиётини муҳофазалаш, иқтисодий фойда олиш имкониятини яратиш тадқиқот мақсадини тўлиқ акс эттиради деган хулосага келдик.

Олиб борилган тадқиқот натижаларига кўра клейковинаси турлича бўлган қаттиқ ва юмшоқ буғдойнинг физик-кимёвий ва механик кўрсаткичлари бўйича синфлашнинг меъёрий талаблари 1а ва 1б жадвалларда кўрсатиб ўтдик.

Қаттиқ бугдой:

Кўрсаткич номи	Қаттиқ бугдойни синфлаш учун бугдойнинг белгилари ва меърлари				
	1	2	3	4	5
Ҳолати	Қизимадан, соғлом				
Ҳиди	Касалланмаган бугдойга хос (моғор, занг ва бошқа хидлардан ҳоли)				
Клейковинанинг масса улиши, %, дан кам бўлмаган	28,0	25,0	22,0	18,0	чекланмаган
Клейковина сифати, гуруҳ, дан паст бўлмаган (ИДК кўрсаткичи)	II (20-40 ёки 80-100)	II (20-40 ёки 80-100)	II (20-40 ёки 80-100)	II (20-40 ёки 80-100)	чекланмаган
Шоффофлик, %, дан кам бўлмаган	85,0	85,0	70,0	чекланмаган	
Натура, g/l, дан кам бўлмаган	770	745	745	710	чекланмаган
Бошқа турдаги бугдой донлари, %, дан кўп бўлмаган	10,0	15,0	15,0	15,0	чекланмаган
Оқ бугдой донлари, %, дан кўп бўлмаган	2	4	8	10	чекланмаган
Бугдой таркибидаги жавдар, арпа ва шу каби бошқа ғалла экинлари аралашмаси, %, дан кўп бўлмаган	2,0	2,0	4,0	4,0	Жами дон аралашмаси микдорининг чегаравий меърида
Бугдой таркибидаги бошқа бегона донли аралашмалар, %, дан кўп бўлмаган	0,5	0,5	3,0	3,0	5,0

1а- жадвал: қаттиқ бугдойнинг физик-кимёвий ва механик кўрсаткичлари бўйича синфлашнинг меърий талаблари.

Юмшоқ бугдой:

Кўрсаткич номи	Юмшоқ бугдойни синфлаш учун бугдойнинг белгилари ва меърлари				
	1	2	3	4	5
Ҳолати	Қизимадан, соғлом				
Ҳиди	Касалланмаган бугдойга хос (моғор, занг ва бошқа хидлардан ҳоли)				
Клейковинанинг масса улиши, %, дан кам бўлмаган	32,0	28,0	23,0	18,0	чекланмаган
Клейковина сифати, гуруҳ, дан паст бўлмаган (ИДК кўрсаткичи)	I (45-75)	I (45-75)	II (20-40 ёки 80-100)	II (20-40 ёки 80-100)	чекланмаган
Шоффофлик, %, дан кам бўлмаган	60,0	60,0	чекланмаган		
Натура, g/l, дан кам бўлмаган	750	750	710	710	чекланмаган
Кийин ажраладиган Ифлос, бегона аралашмалар, %, дан кўп бўлмаган	2,0	2,0	Бегона аралашмалар умумий микдори чекланган меър доирасида		
Бугдой таркибидаги бегона донлар, %, дан кўп бўлмаган	1,0	1,0	3,0	3,0	5,0
Тушиш сони, s, дан кам бўлмаган	200	200	150	80	чекланмаган
Қурук модда микдори бўйича оксилнинг масса улиши, %, дан кам бўлмаган		12,5	11,5	9,0	чекланмаган

1б- жадвал: юмшоқ бугдойнинг физик-кимёвий ва механик кўрсаткичлари бўйича синфлашнинг меърий талаблари.

Олиб борилган изланишлар ва тадқиқотлар натижаси шуни кўрсатдики буғдойнинг кимёвий таркиби, физик-кимёвий ва механик кўрсаткичларини тезкор ва юқори аниқликда аниқлаш учун Infratec 1241 инфрақизил дон анализатори энг қулай ва ишончли қурилма бўлди. Ушбу қурилманинг имкониятлари божхона экспертизасини 1 дақиқа ичида 0,1% хатолик билан доннинг кимёвий таркибини ГОСТ 10846-91, ГОСТ 29294-2014, ГОСТ 13586.5-93, ГОСТ 10856-96, ГОСТ 9404-88, ГОСТ 10857-64, ГОСТ 54478-2011, ГОСТ 28796-90, ГОСТ 10845-98, ГОСТ12136-77 стандарт талабларига мувофиқ тўлиқ ўрганиш имкониятини беради.

Хулоса

Хулоса қилиб олиб борилган тадқиқот натижаларига таянган ҳолда буғдойнинг энг муҳим сифат кўрсаткичи клейковина миқдорини асос қилиб қаттиқ ва юмшоқ буғдой учун янги товар кодларини қўллаш Республикада иқтисодий муносабатларини қонуний муҳофазалаш имконини бериши шубҳасиздир.

References

1. Баракаев Н.Р., Ражабов А.Н., Ражабов Б.Н., Муқимов З. Маҳаллий буғдой навлари донларининг сифат кўрсаткичлари ҳамда уларни тозалаш ва фракцияларга ажратиш жараёнларини такомиллаштириш. “Фан ва технологиялар тараққиёти” Илмий – техникавий журнал №2/2019. -16с.
2. Ражабов А.Н., Ҳамроқулов Ғ.Ҳ. Буғдой ТИФ товар кодларининг такомиллашган дифференциаллашуви. Стандарт 2019/1. 37-40 б.
3. Ражабов А.Н., Ражабов Б., Ҳамроқулов Г. Управление качеством продуктов переработки зерна и производимой из него продукции.- II Международной научно-практической конференции «GLOBAL SCIENCE AND INNOVATIONS 2018: CENTRAL ASIA» АСТАНА – 2018.- 551с.
4. Ражабов А.Н., Баракаев Н.Р., Баходиров Ғ., Ражабов Б.Н. Комбинацион сепараторнинг тажриба-синов намунасини яратишнинг илмий асослари. Композицион материаллар илмий-техникавий ва амалий журнали. № 1/2018. - 77 с.
5. Н.Р. Баракаев, Ғ.А. Баходиров, А.Н. Ражабов Method of determining the height of the fractionation cell of a combined machine. Austrian Journal of Technical and Natural Sciences 2016 January–February 64-67 p.
6. Н.Р. Баракаев, Ғ.А. Баходиров, А.Н. Ражабов Technique of determination of length of flight of particles various to the mass of grain in the combined separator. Austrian Journal of Technical and Natural Sciences 2016 January–February 68-71 p.
7. Баракаев Н.Р., Бердиев А.Н., Ақромов А., Ражабов А.Н. Определение структурно-механических свойств местного сорта зерна. Химия и химическая технология научно-технический журнал 1/2015. 74-78 б.
8. Баракаев Н.Р., Ақромов А., Бердиев А., Ражабов А.Н. Технологические принципы повышения производительности комбинированного сепаратора. Вестник гулистанского государственного университета 2013/1 ,49-55 стр.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 29-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(23-қисм)

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.06.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000